

Jack Londonin juhlavuosi

Jack Londonin syntymästä tulee tänä vuonna 140 vuotta ja kuolemasta 100 vuotta. London oli elinaikanaan Yhdysvaltain käännetyin kirjailija. Hänen yhteiskunnallisia ja luontoromaanejaan luettiin myös Suomessa hyvin paljon. *Lumikenttien tytär*, *Erämaan kutsu*, *Valkohammas* (myös *Susikoira*), *Jeri ja Auringon poika* olivat yleistä lukemistoa sotien välisenä aikana, mutta myös myöhemmin. Yhteiskunnallisista romaaneista Suomessa lienee tunnetuin *Rautakorko*, aatteellisista merkittävimpiä *Martin Eden*, *Merisusi* ja *Elsinoren kapina*.

London eli aikana, jolloin Yhdysvalloissa kapitalismi kehittyi vallitsevaksi järjestelmäksi. Samaan aikaan valtavan kokoisessa maassa oli alueita, joissa elettiin omavaraistaloutta. Oli myös suuria alueita, joilla sijaitivat suuret karjatilat. Niiden omistajat olivat usein kuin amerikkalaistuneita eurooppalaisia feodaaliherroja.

Jack London imi vaikutteita kaikesta tästä. Hän koki ja ymmärsi niin tehdastyöläisen sorretun aseman, luonnossa metsästävän vapauden kuin karjatilan omistajienkin vallan. London oli tehtaassa pitkiä työpäiviä raatava työläinen, turkiksia ja petoja Kanadassa metsästävä vapaa mies, mutta myös loppuelämänsä aikana suuren karjatilan omistaja ja suuresta työväestään vastuullinen isäntä. Hänen romaaninsa perustuvat itse koettuun elämään. Juuri siinä on niiden juurevuus.

Vaikka Londonin romaaneja luettiin paljon, on hänen kirjallinen ja sen taustalla vaikuttanut aatteellinen ajattelu pysynyt Suomessa sivuraiteilla. Sotien jälkeen häntä ei mikään taho ole kokenut omakseen. Londonin teoksia ei ole tutkittu. Hänen juhluvuotensa on sujahtanut ohi

huomiotta. Tästä syystä on hienoa, että Stadin työväenkirjallisuuden päivillä 4.–5.11. London on esillä.

Elämä ja sen ilmiöt kiinnostivat Londonia pienestä pitäen. Hän luki valtavasti. Kirjastosta tuli pienen pojan mieluisa pakopaikka. Nuorukaisena hän löysi **Herbert Spencerin**, **Charles Darwinin**, **Friedrich Nietzschen** ja **Karl Marxin**. London viehättyi Spencerin loogisesta tavasta eritellä yhteiskuntaa. Spencerin ajatus, että kaikki tapahtuminen on siirtymistä hajanaisista yhtenäisimpiin kokonaisuuksiin, erikoistumista ja siirtymistä järjestäytyneempään ja määrätymppään ohjasi Londonin ajattelua loppuun saakka. Sen sijaan Spencerin poliittista ohjelmaa London ei omaksunut. Nietzschen hän sittemmin hylkäsi liian individualistisena.

London oli marxilaisen talousteorian omaksunut evolutionisti. Hänen aatettaan voisi kaikei kutsua sosiologiseksi evolutionismiksi, jonka mukaan sivilisaatiot ja kulttuurit kehittyvät primitiivisestä kehittyneempään. Jack London näki eurooppalaiset kulttuurit kehittyneinä ja ulkoeurooppalaiset kehittymättöminä. Tämä näkyy hänen kirjoissaan siten, että alemmista kulttuureista tulleet ihmiset olivat ominaisuuksiltaan alemmalla tasolla. Marx antoi hänen ajattelulleen aineksen, että kulttuurien välinen epäsuhta ei ole pysyvä. Kaikki kulttuurit kehittyvät ja myös ihmiset kehittyvät saavuttaen yhtäläisen tason. Yhteiskunnallinen kehitys kaikkiaankin on väistämätöntä, pysähdys ei ole mahdollista.

London oli myös poliittinen toimija. Hän oli Yhdysvaltain sosialistisen työväenpuolueen jäsen, piti ahkerasti puheita puolueen ja työläisten tilaisuuksissa sekä kirjoitti lehtiartikkeleja. Londonin poliittinen vaikutus ei ollut valtakunnallista, vaikka hänen näkemyksensä toki tunnettiin kaikkialla.

Rohkea hän oli näkemystensä esille tuojana. Kustantaja ei pitänyt järkevänä esimerkiksi hänen kapitalistista yhteiskuntaa rajuimmin kritisoivan romaaninsa *Rautakorko* julkistamista. London piti päänsä, vaikka tiesi, että *Rautakorko* saattaa viedä lukijoita hänen muilta romaaneiltaan.

Puhujana London oli yhtä hyvin yleisöä puoleensa vetävä kuin Suomessa **Eetu Salin**. Huhtikuun 5. päivä vuonna 1903 London kuvasi rikkureita puolueen Oaklandin osaston kokouksessa tavalla, joka tuli tunnetuksi täällä Suomessa saakka. Hän siteerasi jo aiemmin esitettyä *Rikkuri*-runoa. *Sen jälkeen kun Jumala oli luonut kalkkarokäärmeen, rupisammakon ja vampyyrin, hänellä oli jotain kauheaa ainetta jäljellä, mistä hän teki rikkurin. / Rikkuri on kaksijalkainen eläin, jolla on korkkiruuvisielu, vesiaivot, selkäranka yhdistelmä hyytelöä ja limaa. Siellä missä muilla on sydän, hän kantaa sisällään mätien periaatteiden kasvainta. / Kun rikkuri kulkee katua pitkin, ihmiset kääntävät selkensä ja enkelit nyyhkyttävät taivaassa, piru sulkee helvetin portit pitääkseen hänet ulkopuolella* (suom. **Jorma Mäntylä**).

Jack London uskoi ihmiskunnan tulevaisuuteen, aikaan, jolloin rauha ja hyvä tahto vallitsisivat maailmassa, jolloin sotaa ei olisi, ei lakkoja eikä orjuutta, vaan ihmiskunta käyttäisi taisteluvoimansa rauhan toimiin. Hän uskoi hyvän voimaan, työn tuottamaan onneen ja rakkauden suureen siunaukseen. Näissä **Helmi Krohnin** London elämäkerran (Otava 1925) sanoissa kiteytyy Jack Londonin perintö meille tämän päivän ihmisille.

London syntyi köyhissä olosuhteissa yksinhuoltajan lapseksi. Pian hänen äitinsä avioitui leskeksi jääneen miehen kanssa. Isäpuoli toi mukanaan Jackille isosiskoja. Hänen elämänmittainen peruspulmansa oli henkinen irrallisuus, jatkuva jäytävä ulkopuolisuuden tunne. Hän sortui neljäkymmentävuotiaana. Hänelle kävi kuten eräälle Tšehovin henkilölle, joka luuli elämänjanoaan janoksi ja joi viinaa.

Jussi Särkelä
Jussi Särkelältä ilmestyi lokakuussa kirja Arjen ooppera.
Se kertoo alkoholiriippuvuuden kehittymisestä ja syistä.
Kirja sisältää Jack Londonin pienoiselämäkerran hänen mielenmaisemansa kautta kuvattuna.